

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága ügyvéd által képviselt I. rendű és ügyész által képviselt II. rendű felperesnek ügyvéd mint eseti gondnok által képviselt I. rendű, ügyvéd által képviselt II. rendű, és a személyesen eljáró III. rendű alperesek ellen tartási szerződés megszüntetése stb. iránt a Városi Bíróságon megindított perében a Megyei Bíróság jogerős ítélete ellen az I. rendű felperes által 19. sorszám alatt előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

r é s z í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi és a II.r. felperesnek az 1995. január 27. napján kelt tartási szerződés semmisségének megállapítására irányuló indítványát elutasítja.

A tartási szerződés megszüntetése iránti kereset tárgyában az elsőfokú bíróságot az eljárás lefolytatására és új határozat meghozatalára utasítja.

I n d o k o l á s :

A megállapított tényállás szerint az I. rendű felperes mint eltartott, és gyermekei, néhai R. R., és néhai R. Z. mint eltartók 1995. január 27. napján tartási szerződést kötöttek. A szerződés alapján az eltartók az eltartott tulajdonát képező ingatlana fejében vállalták, hogy az eltartott részére napi kétszeri meleg étkeztetést biztosítanak, elvégzik a háztartási teendőket, a lakás takarítását és a mosást valamint, hogy az eltartott ápolásáról, halála esetén pedig az eltemettetéséről gondoskodnak. Az eltartók $\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{2}$ tulajdoni illetősége tartás jogcímén az I. rendű felperest megillető tartási joggal terhelten az ingatlannyilvántartásba bejegyzést nyert.

A szerződésben megnevezett eltartók közül néhai R. R. a per megindítása előtt, néhai R. Z. pedig az elsőfokú eljárás során elhunyt, így az elsőfokú ítélet meghozatalakor az ingatlan tulajdonosaként $\frac{1}{2}$ arányban néhai R. R. örökösaként a kiskorú I. rendű alperes, az özvegyi haszonélvezeti jog jogosultjaként pedig a

III. rendű alperes volt bejegyezve, míg néhai R. Z. örököseként $\frac{1}{2}$ arányban az I. rendű felperes szerepelt.

Az I. rendű felperes keresete a szerződés megszüntetésére irányult akként, hogy az I. rendű alperes nevén álló $\frac{1}{2}$ tulajdoni illetőség I. rendű felperes javára kerüljön visszajegyzésére, míg a II. rendű alperes túrésra kötelezését kérte.

A perben az I. rendű alperes érdekében fellépő ügyész mint „II. rendű felperes” elsődlegesen a kereset elutasítását kérte azzal, hogy a tartási szerződés színlelt, ténylegesen ajándékozási szerződést leplez, másodlagosan pedig a szerződés életjáradéki szerződéssé alakítását kérte.

Az I. rendű alperes elsődlegesen a kereset elutasítását, másodlagosan a tartási szerződés életjáradéki szerződéssé alakítását kérte, és maga is hivatkozott a tartási szerződés színlelt voltára.

A II. és III. rendű alperesek a kereset teljesítését nem ellenezték.

Az elsőfokú bíróság a 14. sorszámú kiegészítő ítélettel kiegészített ítéletével az I. rendű felperesnek az 1995. január 27. napján kelt tartási szerződés megszüntetésére irányuló keresetét elutasította. Megállapította, hogy a felperes, valamint néhai R. R. és néhai R. Z. között K-n, 1995. január 27. napján létrejött tartási szerződés ajándékozási szerződést leplez. Megkereste a földhivatalt, hogy a perbeli ingatlanon az I. rendű felperes javára bejegyzett tartási jogot törölje, valamint rendelkezett az illeték és a perköltség viseléséről.

Ítéletének indokolása szerint a tartási szerződés a Ptk. 207. § (6) bekezdése szerinti színleltség folytán érvénytelen, a szerződés ténylegesen ajándékozási szerződést leplez, mivel annak megkötésekor az I. rendű felperes a tartásra nem szorult rá, a tartási szerződésben megjelölt szolgáltatások teljesítését nem igényelte, az I. rendű felperes ingatlanának átruházása kapcsán a kedvezőbb mértékű illetékfizetési kötelezettség miatt került sor tartási szerződés megkötésére. Megállapította továbbá, hogy a Ptk. 234. § (1) és (2) bekezdései, valamint a Ptk 207. § (6) bekezdése alapján a leplezett szerződés az ajándékozási szerződés érvényességi kellékeinek megfelel, ezért az I. rendű felperes tartási szerződés megszüntetése iránti keresetét elutasította, míg az I. rendű alperes és a II. rendű felperes hivatkozásának megfelelően a szerződés tényleges jogcímét megállapította és az Inyvtv. 26. §-ának (8) bekezdése szerint rendelkezett a tartási jog törléséről.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen annak megváltoztatása és a keresetének megfelelő döntés meghozatala érdekében az I. rendű felperes fellebbezett.

A „II. rendű felperes”, azaz az I. rendű alperes érdekében fellépő ügyész az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte.

Az I. rendű felperes ellenkérelme szintén az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult.

A másodfokú bíróság jogerős ítéletével az elsőfokú bíróság kiegészített ítéletét részben megváltoztatta és a III. rendű alperest terhelő feljegyzett viszontkereseti illeték összegét 48.600 forintra felemelte azzal, hogy a fennmaradó feljegyzett viszontkereseti illetéket az állam viseli, egyebekben - érdemben - az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Kötelezte az I. rendű felperest, hogy fizessen meg az államnak 165.600 forint feljegyzett fellebbezési illetéket. Egyebekben pedig úgy rendelkezett, hogy a fellebbezési perköltségüket a felek maguk viselik.

A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú ítéletben megállapított tényállással, és az elsőfokú ítélet érdemével és indokaival is.

Kifejtett álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok, adatok, a perben feltárt körülmények helytálló mérlegelésével jutott arra a következtetésre, hogy a tartási szerződés színlelt volt, és ajándékozási szerződést leplezett. Ezt támasztotta alá a szerződést tanúként aláíró R. L-nének a vallomása, melynek bizonyító erejét nem gyengítette sem a felperes több esetben ellentmondásos előadása, sem az általános gyakorlat szerint az, hogy R. L-né az I. rendű felperes korábbi házastársa, hiszen sokszor a közeli hozzátartozók rendelkeznek megbízható ismeretekkel a családon belüli vagyoni ügyletekkel kapcsolatban.

Az I. rendű felperes ugyan az elsőfokú eljárás során többször állította, hogy szándéka arra irányult, hogy későbbi rászorultsága esetén a tartási szerződés szerinti tartást igényelje, azonban az I. rendű felperes e rejtett indoka a szerződés érvényességét nem érinti, a perbeli nyilatkozatai pedig egyébként sem voltak következetesek. Annak eldöntéséhez, hogy mi volt a szerződő felek szerződéskori akarata, nem az I. rendű felperesnek a szerződéskötést követő 10 év után, a leánya halálát követően jelen perben hangoztatott szándéka, hanem a szerződést kötő felek szerződéskötéskori kölcsönös és mindannyiuk által felismert szándéka az irányadó. Ezért különös jelentősége volt annak is, hogy az I. rendű felperes az eltartók életében semmilyen tartást nem igényelt és azok semmilyen tartást nem is nyújtottak a részére. Az I. rendű felperes csupán a lánya halálát követően egészségi állapotának megromlására hivatkozva tartotta magát a tartásra

rászorultnak, ugyanakkor következetlenül úgy nyilatkozott, hogy „ismerve a lányom és a vőm anyagi helyzetét, ha élne a lányom, akkor sem hiszem, hogy kérnék tőlük tartást”. Mindezeket egybevetve alappal vonható le az a következtetés, hogy az I. rendű felperes szerződéskötési akarata csupán a leánya halálát követően változott meg, a szerződést kötő felek szerződéskötéskori célja pedig ajándékozás volt, mellyel – a per egyéb adataira is figyelemmel – azt kívánták megelőzni, hogy az I. rendű felperes a törvényes örököseit az öröklésből kizárja, illetve az a „praktikus szempont”, hogy a tartási szerződéshez fűződő magasabb illetékkötelezettség elkerülése az ajándékozási szerződéssel járó magasabb illetékkötelezettséghez képest.

A jogerős ítélet ellen annak hatályon kívül helyezése, és az I. rendű felperes keresetének megfelelő döntés meghozatala érdekében az I. rendű felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet.

Álláspontja szerint a jogerős ítélet a Pp. 24. §-ában és a 206. §-ában, továbbá a Ptk 207. § (4) bekezdésében foglaltakat sérti. Érvelése szerint a Ptk 207. § (4) bekezdése ugyan a színleltség tekintetében pontos fogalom-meghatározást nem ad, azonban a bírói gyakorlat szerint a színlelés mindig kétoldalú és tudatos magatartás, amely akkor állapítható meg, ha a szerződő felek akarata a szerződésben nevesítettől eltérő szerződés megkötésére irányult. Az ebben a körben lefolytatott bizonyítási eljárás során azonban a perben eljáró bíróságok túlzott jelentőséget tulajdonítottak R. L-né tanúvallomásának, és említést sem tesznek az okiratot készítő ügyvéd titkárnőjének a vallomásáról, aki R.L-né állításával szemben határozottan cáfolta, hogy ő indítványozta volna a feleknek a tartási szerződés megkötését. Ezen túlmenően az eljáró bíróságok a szöveggörnyezetből kiragadott I. rendű felperesi előadást tették az értékelésük tárgyává, és helytelenül értékelték azt, hogy az I. rendű felperes a szerződés megkötésének időpontjában még nem tartott igényt a teljesítésre. Az eltartottnak ugyanis személyes joga, hogy a tartási szerződésben rögzítettnek megfelelő tartásra teljeskörűen vagy részlegesen igényt tartanak-e, illetve milyen időponttól kezdődően. Szintén figyelmen kívül hagyták azt a körülményt, hogy a III. rendű alperesnek elsődleges tudomással kellett volna bírnia a tartási szerződés esetleges színleltségéről, hiszen ő volt az egyik kötelezett házastársa, azonban a színleltségre csak az ügyész indítványát követően hivatkozott, korábban csupán a kereset elutasítását illetve a szerződés életjáradéki szerződéssé alakítását kérte. Mindezekre figyelemmel a jogerős ítélet a Pp. 206. §-ában foglaltakat sérti.

Álláspontja szerint a másodfokú bíróság tévedett, amikor az I. rendű felperest terhelő illeték összegét 165.600 forintban állapította meg, hiszen az I. rendű felperes kereseti kérelme a viszontkeresettől eltérően nem a szerződés érvénytelenségének

megállapítására, hanem a tartási szerződés megszüntetésére irányult, mely esetben a Pp. 24. § (2) bekezdésének a) pontja alapján kellett volna a pertárgyértéket megállapítani, és az illetéket kiszabni.

Az I. rendű felperes felülvizsgálati kérelme a következők szerint alapos.

A Legfelsőbb Bíróság mindenképp előtt rámutat arra, hogy a Ptk. 207. §-ának (3) és (4) bekezdéseiből az következik, hogy a szerződés színlelt voltának és a színlelttség miatti semmisségnek a megállapítása fogalmilag kétoldalú színlelést feltételez. Kétoldalú színlelésről azonban csak akkor lehet szó, ha egyik fél sem akart szerződést kötni, vagy ha a felek kölcsönösen már szerződést akartak kötni, mint amilyet kötöttek.

A perbeli szerződés, a szavak tényleges tartalmát tekintve nem hagy kétséget afelől, hogy a szerződő felek akarata a tartási szerződéssel elérni kívánt célra, vagyis arra irányult, hogy az I. rendű felperest ingatlana fejében a gyermekei mint eltartók gondozzák, részére napi kétszeri meleg étkezést biztosítsanak, elvégezzék a háztartási teendőket, ápolásáról és halála esetén eltemettetéséről gondoskodjanak.

A tartási szerződéssel mint okirattal szemben a szerződés színleltségét annak kellett bizonyítania, aki erre hivatkozott (BH.1996.86. számú jogeset).

A peres esetben a szerződés színleltségét az I. rendű alperes érdekében fellépő ügyész állította, majd ezt követően a III. rendű alperes viszontkeresetet terjesztett elő a színleltség megállapítása iránt, azonban a viszontkeresetét utóbb visszavonta.

A perben eljáró bíróságok a bizonyítási eljárást lefolytatták, annak eredményét pedig mérlegelték.

A bizonyítékok Pp. 206. §-ának (1) bekezdése alapján összességében való értékelése és az egyes bizonyítékok bizonyító erejének meghatározása a bíróság feladata, és egységes a bírói gyakorlat abban, hogy a felülvizsgálati eljárás keretében a bizonyítékok újabb értékelésére, az ún. felülmérlegelésre jogi lehetőség nincs. A Legfelsőbb Bíróság azonban vizsgálhatja, hogy az eljáró bíróság a mérlegelési tevékenysége során nem jutott-e nyilvánvalóan helytelen, vagy kirívóan okszerűtlen következtetésre (BH.1996/506.).

Ennek vizsgálata során a Legfelsőbb Bíróság arra jutott, hogy bár az eljáró bíróságok döntő jelentőséget tulajdonítottak R. L-né tanúvallomásának, nem adták indokát annak, hogy a szerződés másik ügyleti tanújának tanúvallomását, mely szerint „kifejezetten cáfolom, a tanúnak arra vonatkozó vallomását, hogy én indítványoztam volna a tartási szerződést” (6.P.20.201/2006/8. jegyzőkönyv 2. oldal) miért hagyták figyelmen kívül.

Szintén döntő jelentőséget tulajdonítottak annak, hogy az I. rendű felperes a tartásra nem szorult rá, a tartási szerződésben megjelölt szolgáltatások teljesítését nem igényelte. Ezzel kapcsolatban azonban okszerűtlenül vonták le azt a következtetést, hogy ez a tény önmagában is a szerződés színlelttségét támasztja alá. A Ptk 586. §-a szerint a tartási szerződésnek ugyanis nem feltétele – miként arra az I. rendű felperes a felülvizsgálati kérelmében helyesen hivatkozik – hogy az eltartott anyagi helyzete, vagy egészségi állapota folytán a szerződés megkötésétől kezdődően tartásra, gondozásra szoruljon. A tartási szerződés alapján megvalósuló tartásnak mindig az eltartott körülményeihez, vagyis korához, anyagi helyzetéhez, egészségi állapotához és egyéb szükségleteihez kell igazodnia. Annak eldöntése tehát az eltartott személyes joga, hogy a tartási szerződés alapján milyen időponttól mely szolgáltatás teljesítését kéri, illetve annak eldöntése, hogy a teljesítés szerződésszerű-e.

Ennek fényében tehát szintén alaptalanul vonta le a másodfokú bíróság az I felperes azon nyilatkozatából, hogy „ismerve a lányom és a vőm anyagi helyzetét, ha élne a lányom, akkor sem hiszem, hogy kérnék tőlük tartást” azt a következtetést, hogy a szerződés színlelttségét alátámasztja. Hiszen ez a nyilatkozat nem értelmezhető sem úgy, hogy az I. rendű felperes a jövőbeni tartási szerződés szerinti tartás követelésének lehetőségéről véglegesen lemondott volna, sem úgy, hogy a szerződés szerinti teljesítést már a szerződés megkötésekor sem kívánta és ezzel az eltartók is tisztában lettek volna.

Mindezekre figyelemmel a perben eljáró bíróságok a Pp. 206. § (1) bekezdésében foglaltakat sértették akkor, amikor az okirati bizonyítékkal és az I. rendű felperes tanúvallomásával szemben elegendőnek találták az egyéb bizonyítékokat a tartási szerződés színleltségének megállapítására. A perben beszerzett bizonyítékok ugyanis a tartási szerződéssel, mint okirati bizonyítékkal szemben a szerződés színleltségének megállapításához nem voltak elegendők, tévedtek tehát a perben eljáró bíróságok, amikor az 1995. január 27. napján kelt szerződés színleltségét állapították meg.

Az I. rendű felperesnek a Pp. 24. §-ával kapcsolatos felülvizsgálati kérelme vonatkozásában a Legfelsőbb Bíróság rámutat arra, hogy a Pp. 24. §-ának (1) bekezdése szerint a pertárgy értékének megállapításánál a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értéke az irányadó, és a tartási szerződés érvénytelensége iránti kereset esetén a pertárgyértéket e jogszabályhely megfelelő alkalmazásával kell meghatározni.

Másként alakul azonban a pertárgyérték meghatározása tartási követelések, így például a rokontartásra, a tartási szerződés megállapítása, módosítása vagy megszüntetésére irányuló kereset

esetén. A tartási szerződés megszüntetésére irányuló keresettel érintett pertárgyértéket ugyanis a Pp. 24. § (2) bekezdés a) pontjában szabályozott speciális perértékszámítási mód szerint kell számolni, azaz perértékként a még teljesítendő valamennyi szolgáltatás, de nem több mint az egyévi szolgáltatás értékét kell figyelembe venni.

Eltérő jogi álláspontjuk folytán az eljáró bíróságok azonban az I. rendű felperes keresete szerint nem vizsgálták a kötelezettek személyében bekövetkezett változásokra is figyelemmel a tartási szerződés megszüntethetőségét.

Mindezeknek megfelelően a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275.§-ának (4) bekezdése értelmében hatályon kívül helyezte, és a II.r. felpees 1995. január 27. napján kelt tartási szerződés semmisségének megállapítására irányuló indítványát elutasította, a tartási szerződés megszüntetése iránti kereset tárgyában az elsőfokú bíróságot az eljárás lefolytatására és új határozat meghozatalára utasította.

Azonban miután a Legfelsőbb Bíróság részítélettel határozott, a felülvizsgálati eljárás költségeiről a PK 154. számú állásfoglalás alkalmazásával nem döntött, mert a perköltség viselésről határozat csak a még el nem bírált további kereseti és viszontkereseti kérelmekkel együttesen hozható.

Budapest, 2008. június 24.

a tanács elnöke, előadó bíró, bíró

A kiadmány hitelélül:

bírósági tisztviselő